

ШЫН

1963 ч.
СЕНТЯБРЬ
29
ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 232 (5636).

Өртөө 2 көп.

СЭКП Тыва обкомуну, Тыва АССР-нин Дээди Сөвдияни болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

СЭКП ТК-НЫҢ РСФСР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ БЮРОЗУНДА Бүдүрүлгелернин чогаадыкчы дем каттыштырылгасы — чаа бедик чадаже орук

Москвада «Нызыл куш-ажыл» болгаш «Газопарат», бичилтрайтыг автомобильдер болгаш орун бугуер Калинин аттыг заводтарнын, гидроагрегаттар болгаш уруглар тергелери бугуер заводтарнын, Щербанов аттыг торгу комбинатынын болгаш удазыннап аргырынын № 7 фабриказынын коллективтери үнелиг эгелешкини ылганнар. Чонуну херегел бараннарнын бугуеру үндүрүн көвүдөмөр болгаш шынарын экижидери биле бугуерулеңиң иштиги курлавырларын улам долузу-биле ажылгаар дугайында массалыг шимчээшкини олар эгелеш. Улуг, техника талазы-биле эки чепселген бугуерулеңер болза чурт улетпүрүндө чоокта чаа улус амыл-агы чөвүлелдеринин системаныч шилчээ улуг эвес бугуерулеңерге дузалаар, техниктиг деңгелени бедидер, бугуерулеңиң культуразын улам кадуер деп шимтирлээнер.

Ол бугуерулеңерин инженерлери, техниктери, мурнакчы ажылчылары болза бугуерулеңиң технологияларын болгаш бугуерулеңиң организаторын хей-ниитиниң эгелеш-биле бот-боттары өрөмүп көргөниң түнелинде нылыгыларны бугуерулеңиң методтарын улам сайзыраңгайындарынче, технологтуг чамдын чорудулгаларны автоматчыдып турар механизмнери, приборларны болгаш аппараттарны тургузарынче, мурнакчы дүриулганы непередеринче угланган комплексилег хемчеглерни ашыдап кылган болгаш боттандырып турарлар. Ол чорун бугуерулеңиң техниктиг деңгелени болгаш культуразын ныска хуусаада бедидер, чурт улетпүрүндө улус амыл-агы чөвүлелдеринге дамчыдып берген бугуерулеңерин бугуеру турары калбак херегелдиниң кылыгыларын шынарын дыка экижидер органы бээр. Бо чылын-на «Газопарат» завод улам депшилгелиг материалдарны херегел ажылгаар соодучуларын хезирлерин бугуерулеңиң шимчээдиң алыр, орун бугуеру завод — пландан ажып чимк мебельдиң ийи муң хереселдерин болгаш автомобильдериниң ийи олуур чөвүлелерин беш чүс көмпөлгө карнактарны бугуеру, уруглар тергелери бугуерулеңиң заводу — келир чылдан эгелеш, чонуну улуг-биле херегел турары кылыгыларын бугуерин үш катап көвүдөмөр.

СЭКП ТК-ның РСФСР талазы-биле Бюрозу Москваның ол бугуерулеңериниң эгелешкиниң чүүүдүг деп көргөш, ол чорун улус амыл-агы талазы-биле улуг улус-дузалыг болгаш чурт улетпүрүндө улус амыл-агы чөвүлелдеринге шимчидип берген бугуерулеңерге чонуну херегел бараннарнын бугуерулеңиң техниктиг деңгелени бедидер органы бээр дээрзин дем-деглеш.

Чонуну херегел бараннарнын бугуеру чоруну көвүдөмөр болгаш ол бараннарнын шынарын экижидериниң херезинге техниктиг дем каттыштырылганы болгаш бот-боттарыга чогаадыкчы дузаламалганы хемчүеер талазы-биле Москваның бугуерулеңериниң коллективтериниң үстүндө айткан эгелешкиниң калбаа-биле непередерин СЭКП-нин обкомнарыга болгаш крайкомнарыга, улус амыл-агы чөвүлелдериниң уаурунчуларына, профсоюз болгаш комсомол организацияларына СЭКП ТК-ның РСФСР талазы-биле Бюрозу бодунуң диктаалында сумелеп турар. Чонуну херегелениң бугуеру үндүрүп турар кылыгыларын ассортиментиниң бүгү хемчеглер-биле калбартырын, оларны бугуерин херегелениң негелделеринге шимтирли-биле чокушуладырын, продукциянын шынары дээр, фабриканын марказынын алдары дээр бугуерулеңер коллективтериниң ортузунга амылды калбартырын саналдаан.

(СЭТА).

Н. С. Хрущевтуң Украинада чоруп турары

ЧАА КАХОВКА (Херсон область). Парлаага бөлүгүн дындадып туралында алдыга, сентябрьнын 27-де СЭКП ТК-нын бирги секретари, ССР-нин Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш Н. С. Хрущев Бразоана-менскиниң сугарылга системаны көрүп, «Новое Житя», «Раданьска Украина» колхозтарга болгаш «Скадовский-90» совхозка барып чорган. Ол ажал-агылар Скадовский бугуерулеңеринге дамаарып турар.

Н. С. Хрущев сугарылгалыг кукурузаны болгаш ристин тарыгаларын көрүп, колхозчулар-биле, совхозтарнын ажылчыларын-биле, тускай эртемчилер-биле, ажал-агыларын болгаш бугуерулеңериниң удурутчулары-биле чугаалашкан.

Чер болганга Никита Сергеевичини чыгыш, өрүштүлүг-биле утукуп ап тургулаан.

Украинаның КИ ТК-зынын бирги секретари П. Е. Шелест, Украин

ССР-нин Министрлер Чөвүлелиниң даргазы И. П. Казанец, УССР-нин Дээди Сөвдияниң Президиумунуң даргазы Д. С. Короченко, Украинаның КИ ТК-зынын секретари В. Г. Комяхов, партиянын Херсон көздө обкомунуң бирги секретари А. С. Кочубей, партиянын Крым көздө обкомунуң бирги секретари И. К. Лу-так болгаш өске-даа удурутчул ажылдачылар эш Н. С. Хрущев-биле кады болгаш ажал-агыларынга чораннар.

Хүнүң ийги чартында Украинаның мурнуу областтарын парти болгаш совет ажылдакчылары-биле, стуг ажал-агынын тускай эртемчилери-биле, өрөмдөнөр-биле, колхозтарнын болгаш совхозтарнын мурнакчылары-биле база удурутчулары-биле эш Н. С. Хрущев чугаалашып көргөн.

БЭДЧ-ниң акша-саң-хөө айтырыгынын талазы-биле доктаамал комиссиязының үшкү хуралының дугайында дыңнадыг

1963 чылдың сентябрь 24—27-де Бот-бодуна Экономиктиг дузаламалганы Чөвүлелиниң (БЭДЧ-ниң) акша-саң-хөө айтырыгынын талазы-биле доктаамал комиссиязының үшкү хуралы Москвага болгаш орток.

Болгария Улус Республиканын, Венг Улус Республиканын, Герман Демократтыг Республиканын, Моол Арат Республиканын, Польша Улус Республиканын, Румын Улус Республиканын, Совет Социалисттик Республикаларын Эвиелидин, Чехословак Социалисттик Республиканын төдөлери комиссиянын хуралының ажылдыга киришкен.

Вьетнам Демократтыг Республиканын, Корея Улус-Демократтыг Республиканын, Куба Республиканын төдөлери комиссиянын хуралына хай-гааракчылар бодуу база киришкен.

(СЭТА).

1963 чылдың июльда коммунисттик болгаш амылчы партияларын ТК-ларын бирги секретарыларын база чакаттар баштындарын чөвүлел хуралынын сумелерин барымдалааш, комиссия бодунуң сорулгаларын дугайында айтырымы чугаалашып көрүп, чогуур шимтирлини хүдээп алган.

Экономиктиг кады ажалдамылганың делегер банкызын организаторы-биле хоабшан айтырыгыларны комиссиянын хуралына база көргөн.

Комиссия 1964 чылда бодунуң ажылдын планын басылаан.

Комиссиянын хуралы акы-дунма найыралдын болгаш бот-бодун бүтүн билчир чоруктуң байдалына эргивен.

В. И. ЛЕНИННИҢ АМЫДЫРАЛЫНЫҢ БОЛГАШ АЖЫЛ-ЧОРУДУЛГАЗЫНЫҢ ДУГАЙЫНДА НОМ

В. И. Ленинниң биографиязынын 300 муң тарактыг айтыг үндүрүлгезин политиктиг номнар үндүрүр чер парлап дооскан. Ол болза бистан үениң өндүр улуг кижжигин, революциянын мерген угааныг бодакчы болгаш баштыкчынын, Совет Эвиелиниң Коммунисттик партиязынын болгаш Совет күртүениң үдөөлөкчиинин, бүгү делегейнин ажылды чоннарын башкызынын амыдыралының оруун кал-

баа-биле, бүгү тала-биле көргүскөн ном болур-дур. Владимир Ильичиниң шыгарыңгай угаал-бодал, интеллектуалдыг болгаш аажы-таң шынарын оон бүгү-ле байлак шынары-биле жомнуң арыннары чугаалап турар. Оон үениниң кижжигеринин, оон эш-өрүңүн, төрөдөрүнүн, өнүктө-рүңүн сакчышынын айрындай эле-ретинде Владимир Ильичиниң амыдыралынын фактылары бол-гаш болуушкуннары болза, баш-

тыкчынын, эштин, кижжигин — Ленинниң дигир бодун толарга бодап билир талазы-биле номчук-чуга дузалап турар.

Биография талазы-биле төдө-гүл мөдөлөр оон моңа эң чугуула-леяныч идеяларны, оон эртем болгаш политика талазы-биле принциптери толарга чырыкта-ны-биле холбажып турар.

Номун ийги үндүрүлгезин бе-леткөрдө, хей-хей номчукчулар

(СЭТА).

Хову ажылдарының шимтирлиг хүннери Ажаап алышкынга курлавырларны бүрүн ажыглаар

Наз-Хемнин «Тилелге» колхозунуң ховуларында тараа ажаап алышкыны үргүлчүлөшкөн. Ында хей-хей комбайнерлер амыл нормазын ыраат амыр күүүсөдүп турар. Ылангыя комбайнер Алексей Санаров эң эки түнелди чедип ап турар. Ол дээрге хүнде 20 болгаш оон-даа хей тонна тарааны бастырып ажаап турар.

ЧУРУНТА: А. Санаров. Фото С. Феонтистовтуу.

Куйбышевтик тараажыларының тиилелгези

СЭКП Топ Комитеди болгаш ССР-нин Министрлер Чөвүлели күш-ажылчы улуг тилелге — күрүңге тараа садар талазы-биле социалисттик хүдөөлөргө күүүскени-биле хол-боштыр Куйбышев областың амыл-агы чоннарына байыр чедирген. Тө-рөөн чурттуң шыгжамырыга 63 миллион пуд тарааны азы планда көрдүгөниңде 6,5 миллион пуд хөйүг турган.

Большеглушкык бүдүрүлгө өргө-лениң амыл-агылар тараа бугу-ерин болгаш белеткөөрин көвүдө-рүп дээр демиселге төдөстөг салым-кыны кирип, тараа хүдээп алыр черлерге 13,2 миллион пуд тарааны дузалаан. Богатовск, Кожинск, Ки-нел-Черкаск, Сергиевск, Старо-польск, Волга, Кинельск болгаш Кол-дыбанск өргөлдөрүн колхозтары болгаш совхозтары боттарынын хү-дөөлөргө адалдыг күүүскен.

СЭКП Топ Комитединге, ССР-ниң Министрлер Чөвүлелинге, эш Н. С. Хрущевка чоруткан чагааныга об-ластың көздө ажал-агынын амыл-

дакчылары совет улустун чырыкты-лыг байырамы — Улуг Октябрьниң 46 чыл оюн төлөптүг үктүрүңгө бе-леткенин турарын меделгештер. Об-ластың колхозтары болгаш совхозта-ры чазын чажар тараа культура-ларынын үрөзүннери-биле боттары б-гүрү хандырган, чакы бугу тарыла-га аныгы ой-шанга адалдар дээр социалисттик чарышты калбарган. Оң-биле кады олар ногаалар болгаш картофель талазы-биле хоорайларын болгаш улетпүрүттерин хереге-лениң четтери-биле хандырап дээр ол культураларын ажаап алышкынын чорутуп, чигир сөөкөзүн казып, та-рымал тоорукту ажаап ап турар.

Областың көздө ажал-агынын амыл-агыны мал ажалынын про-дуктуларын белеткөөрин чыл пла-нын күүүскерин, ийтериниң малын бугуеру болгаш шытыг чөмөр-биле четир сангы хандырап боттары-ның бирги черегин хүдөөлгези кыл-дыр санап турарын чагаада чугаал-гаш турар.

(СЭТА).

ДЫШТАНЫР ХҮНДЕ

Сентябрьнын ол эртен сугурун чову амылче далаштыг белеткенип турган. Чоокка ажылдаарлар мөңү-биле чадап үчүп, ыраче баарлар автомашиналарга олуруп турган. «Тыва» совхозтун Хөндөгей сал-дырын дүздүрүп ажаарына, мал чөмү белеткөөрүнө дузалажыр дөң шөфтчилер оларын аразында база бар. Ол хүн амылга дыка-ла та-рымчалыг хүн болган.

Хөндөгей сес чыл школазынын башкылар коллективниң үстүгү класстарын өөреникчилери Бор-бак-Арыгке халкан. Бежиг-Ал-сынын төв шаңгыга ол хүн 40 ажыг кижжи шөфтүп хүнзөөн.

Воскресенинде ол коллектив-тин ажылдааның ол шаңын эрге-лектизи А. Ширяп, парторганизация секретары К. Куулар үнелеп дем-деглеш. Чеди эвөө ол хүн 21 тон-на тарааны арытпаан. зерно-пульт-биле 72 тоннаын, хүрүрүтүг 19 тон-на тарааны сайгарган.

ШЕКПЭЭРЖИЛЕР АЖААП АЛЫШКЫНЫ ДООСКАН

Барыш-Хемчик районун «Шек-пээр» совхозунуң тараажылары дү-жүт ажаап алышкынын доозуп-каннар.

Бо чылын агарт-бойдустан бай-далы калдышкынын болза-даа, олар 70 муң ажыг пуд тарааны ө-сүртүп алган болгаш чидириг чоокка ажаап алган.

Ажаап алышкын сезонунуң үе-лиде комбайнерлерден эштер М. Ар-тис-оол, М. Айгыр-оол, О. Малдан, К. Хеймер-оол, Эрик-оол, Семис-оол олар эң-не күш-ажылчы шыгары-гайын көргүскөндөр.

Механизатор кукурузачылар 1056 гектар кукурузаның 6013 тонна по-гаан массазын сиктөстөп алган. Ола-рын аразында С. Өктөк-оол, В. Оор-

дук олар бөг өске-даа мурнакчылар-нын алап бөүр.

Совхоз бо чылын тарып өстүрүп алган 75 гектар картофелин болгаш 10 ажыг га ногааларын база бүрү-нү-биле ажаап алган. Картофель ажаарына Шекпээр, Дөң-Терезин, Аянгагы школаларын үстүгү класстарын өөреникчилери эки дузалашканнар. Тарылга шөдери-нде аныг аңдарылар үргүлчүлөп турар.

Бо совхозтун 9 комбайнерлери моон муртунда Танды районун «Тилелге» совхозунуң дүжүт ажаап алышкынына дузалажып барган. Ам ол-ла районун дүжүтла стап-шавының 6 комбайнерлери база үдөп чоруткан.

Дүжүт ажаап алышкыны (1963 чылдың сентябрь 25-те, хуу-биле)

Районнар, ажал-агылар	Дүжүтү ажаап алганы: Тараа	Кукуруза	Картофель
Барыш-Хемчик	98,5	94,7	72,5
Улуг-Хем	67,7	97,1	67,8
Чөөн-Хемчик	62,4	99,2	83,2
Чөөн-Хемчик өргөдө	72,4	94,4	74,1
Каа-Хем	74,6	98,7	68,1
Бин-Хем	71,5	63,1	64,2
Танды	63,4	94,6	83,8
Токуу	16,4	—	96,8
Танды өргөдө	67,3	92,9	73,6
Тес-Хем	19,5	82,5	51,6
Өвүр	5,8	87,3	25,0
Тес-Хем өргөдө	17,9	89,2	49,2

СОВХОЗТАР:	100,2	100,0	100,0
«Суклак»	100,0	100,0	64,3
«Барлык»	100,0	100,0	88,0
«Шекпээр»	94,1	93,8	96,0
«Тазы»	91,1	93,8	98,0
«УТКА 25 чылы»	84,9	100,0	100,0
«Кык-Тей»	71,0	97,2	83,3
«Элеге»	67,7	100,0	88,9
Дүжүтла станицызы	66,4	100,0	87,4
«Межегей»	63,9	99,6	100,0
«Чыраа-Бажы»	61,0	100,0	100,0
«Улуг-Хая»	58,2	100,0	70,0
«Өвөө»	57,1	95,8	89,9
«Туй-Хөл»	53,6	99,3	37,6
«Найырал»	45,3	100,0	100,0
«Тыла»	40,6	81,6	77,9
«Тилелге»	15,6	100,0	—
«Тес-Хем»	—	—	—

Республиканың бүгү колхозтары болгаш совхозтары тарааның 67,1, ку-курузаның 94,1, картофелың 73,2 хуузуу ажаап алган.

Тудугларнын өзулү ээлери болур

Сибирьниң болаш Ыраккы Чөөн чүктүң аныяк тудучуларының сөлдү доозулан

КРАСНОЯРСК (СЭТА-ның тус-кай корр. Б. Лукьянов, А. Сашин).

Сибирьниң болгаш Ыраккы Чөөн чүктүң шалычы комсомолчу туду-ларын аныяк тудучуларының сөлдү бодунуң ажылы үргүлчүлөш.

Аныяк ажал-агылар боттары-ның тудугларына өзүлү эээр бөр-лүр ужурул деп, сөлтүң киржикчи-леринге чедирген байырыга Н. С. Хрущевтуң чугаалаш ол боданың патриотчулар иңг дөткөөн. Олар боттарынын саналдарына куш-ажылчы тилелелериниң дугайын өзүлүг эээр деп, ажал-херехчи өзү-биле чугаалап, чөптөстөрүн иле-редип, оларны чайлавырының орук-тарын айтп турарлар.

Аныяк-Абалакоро аразының де-мир оруунуң тудуунуң комсомолчу шавынын начальниги Борис Москва-лев чоргаарал-биле мыңча дээр:

Чурттуң барык-ла бүгү областа-рында болгаш республикаларында илген комсомолчуларын болгаш аныяктарын күштери-биле Ани-скаев күтүлдү Енисейге чедир де-мир орукту колдуунда тудуп доос-кан.

Комсомолчулар цементни камаа-ры дээр демиселде эгелеш, өзүп турар бүгү демисетни контролда алып, ову хемчөөп холуурунга шыг-гып тынадып тургускан деп, «Ир-куткаакомстрой» трестин «Комсо-мол проекторунуң» шавынын на-чалдын Владимир Кайков чугаа-лаан.

Чыг ГЭС-иниң тудуунда будло-дөрист Эдуард Федорович, Норильск комбинатынын тудуунда бызачы Алексей Дорозовский, Браскениң алыш-үлөстүр комплексиниң тө-дөлөкчү мастери Людмила Максе-ва олар база чүвө чугаалаан.

Абакан-Тайшет аразынын орун эрес-адым чоруктуң болгаш роман-тишкың оруу деп алап турар. Оң тудучуларының коллективиниң

өмүңзүндө будлодөрист Виктор Васильев чүвө чугаалаан.

СЭКП ТК-ның тудууг кылдызын эргелекчилик ораакчызы К. Н. Бутулова, РСФСР-нин тудуу министр-иниң ораакчызы Л. В. Ешешко, СЭКП-нин Красноярск үлөстүр край-комунуң бирги секретары В. Ф. Га-врилов-Подольский, Ленинградта Ки-ров заводунуң суралыг бугуеруле-кчи, РСФСР-нин Ыдыл Советиниң делеталы И. Д. Лесов олар аныяк-тарын ажал-херехчилер, оларын патриотизми бедир-биле үдөлеш.

ССР-ниң Министрлер Чөвүлели-нин дарганың ораакчызы, ССР-ниң Күртүдуунуң даргазы И. Т. Новиков түрөө чөв чугаалаан.

— Сөлтөк Коммунисттик партия-ның талазында бо хире кичээдиң салып турарына бистер чоргаарал-нып түр бис — деп, ВЛКСМ ТК-нын бирги секретары С. П. Павлов ме-делешти. — Сөлтүң киржикчилеринге Н. С. Хрущевтуң чоруткан чыгы, ада өзүзүңү байыр чедирешкени оон бадыткалыгыны-дыр.

СЭКП ТК-ның Бирги секретари, ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущевка чорудар чагааны сөлтүң киржикчилери улуг сорук киришкени-биле хүдээп алган.

Партияның болгаш улустун келер-гей улуг планнарын күүүскер дээр, бистин куртууска коммунизмниң бүтүн тилелден дээр дайныч чарышка идеякелген киржикчилер Со-вет Эвиелиниң бүгү-ле аныяк ту-дучуларын сөлтүң киржикчилери кылтырган.

Сибирьниң болгаш Ыраккы Чөөн чүктүң шалычы комсомолчу туду-ларын аныяк тудучуларының сөлдү доозулан. Оон бүгү киржик-чилерин Комсомол Топ Комитеди ВЛКСМ ТК-ның Хуудалык бажикте-ри-биле, элзөөн каш күрүм комитет-теринин болгаш министрстволарын демдектери-биле шаңдаан.

Июнь Пленумунун шийтпирлерин боттандырбышаан

Тудуг объектилеринде көскү агитацияны улам экижидер

Көскү агитация хөй янам, байлак хевирлерди болгай. Ол дээрге—плакаттар, кыйгырыктар, жигдуулар, транспарантылар, диаграммалар, стендлер, дөңгөлөк, көргүзү болгаш түндүлөк самбыралары, шоодулау хана парадлаан болгаш оон-даа өскө чүдөлдөр тургустунар. Көскү агитация партияни позитивтасалды ажалдык база бир чүгүдө чөйсө дээрин бистин партияныстын Төп Комитети кезеде өрөдип келген болгаш өрөдип-даа турар.

Идеология ажалдык болгаш ам удаас эгелер деп турар партия өрөдип-дегенде онзагай чүгүдө болза марксисч-ленинич теорияны пропагандаларын экижидерине улау кичээлгеи салган СЭКП ТБ-нын июнь Пленумунун бедиң негеделерин амдыралга боттандырып чордары бо-луп турар. Пленум эртекинден бээр үш ай ашкан.

«Тыва даг-дүгү» комбинаттын тудуг эргелелинин бүдүрүлгө комбинатынын, № 834 орук-тудуг эргелелинин болгаш Кызыл-Мажалык автотранспорт конторазынын коллективтеринде партия эге организациялары көскү агитация талазы-биле эдөөн ажалдык кылганар-ла харын. Ындыр-даа болза нийти тудуг объектилеринде бар көскү агитациянын саны ыкча эвэш болгаш оон уткашлары нийти кыйгырыктардан үз-мейн турар.

Бүдүрүлгенин, участоктарын, бригадаларын иштиги амдыралы-ның, ылангыч тудугу, продукцияны боттары шуут бүдүрүп, шак, хүн азы ай бүрүдө-де кайгамчыкты күш-ажылчы чедишкенини чедип ап турар он-он мурнакчы кижилерин дугайында дөңгөйт болгаш тодаргай, көскү агитация барык-ла чок.

Оон тодаргай барымдаанын мою алаанда чижектерден көрүп болур. Тудуг эргелелинин конторазынын эжинде даштык хевирин көөрге багай өвөс кылган көргүзү болгаш түндүлөк самбыралары бар. Көргүзү самбыраларында участоктарын эртеки сес айларын иштиге ажалдыктын түнделин көргүскөн эрги чургайларын бөгүнге чедир заартып кыл-баан. А Хүндүлөк самбыралы оон-дал-да-ла 7 санның мурнакчы ажалчына-рнын фото-чурктарын аскадан калган. Ол фото-чурктар ва-ка-эска хевир ургелен болгаш чамдыктары хырбасы дооруп чалгаар-ла чизе берген.

Тудуг эргелелинин участоктары-нын 1963 чылда алган нийти социалисттик хүдөөлгө-лөргөш дугайында улау стөнд бар. Ында айтыкан ху-саалар шагда-ла доордуган. Ыччал-жок стөнд эрги көргүзүлери-биле турбушаан.

Тудуг объектилеринде 40 ажалык бригадалар ажалдап турар. Оларын иштиде мурнакчы бригадаларын, ажалчыларын кайзын ол дээр, эмгекч хөй. Байлак ындыг турбузе, «Тыва даг-дүгү» комбинаты ышкан Бүгү-Эйлеге оңза чүгүдө ужу-ду-заның улау тудугун коллективинде партия, комсомол болгаш профсоюз комитеттеринин Хүндүлөк самбыра-лынга чүгүлө 7 санның ажалчыларын киригеш, ону үр үенин иштиде чаарып кылбайн турар чорук-биле канчал эртекип боудура, ынчаш?

Көргүзү болгаш хүндүлөк самбыраларын шак ынчаар чедир үзе-лейн, сандагарай байдалга тургускан чорук болза ажалчыларын болгаш инженер-техникти ажалдакчыларын күш-ажылчы кадрлар үшкүни-ге чүгүлө дузалавайн турар өвөс, харын-даа оларын сеткил-сагыжым ломуудың болур. Даг-дүгү арылгар Фабрика тудуунга чедө бээр, кижилерин ажалдап турары хайтыш-кының. Бүдүрүлгө планын эдөөчө, ай бүрүдө доктаамал ажыр күсөди-лиг турар, харын-даа республикага суралгы апарган бригадалар болгаш ажалчылар хөй. Борга Владимир Вишневскийнин, Степан Мократын, Күжүгет Баллар-оолдун, Монгуш Маадыр-оолдун удуртуулан бригадаларын болгаш өскө-да мурнакчы бри-гадаларын адал болур.

Бир өвөс тудуг объектилеринде шуту бригадалар шак ынчаар бир дески эки ажалдап турган болза, тудугунун нийти планын чедишкенин күсөдиринге кайы хире ужу-ду-заның болуу дөг-дир! Деректин ужуру мында чөгүм чүт болуп турарлы дээр, мурнакчы бригадаларын болгаш кижилерин дуржулгаларын, эки эгелөөшкенини салгы човал-гыры-биле өрөнип көөр, ону деп-о-раан-на сегирип алгаш, өскөдөргө калбаа-биле негедерип, талазы-биле көскү агитацияны өскө аргалар-биле кады организаствайн турарында-дыр.

Фабрика, бус-турбина электростан-цияны № 2 чурттага участогу дээш ышкан улау тудуг объектилеринде бүгү талазы-биле таарымчалык кылдыр ажалдап кылган көскү агитация чок. Мынчангаш кайы бригада

мурнап, каймы соннап турарын дү-ргөн билип алыры берге. Арагыч-ларын, чалгааларын, профушктер-нин кам-хайыра чокка шүгүмчүлөр журулау «Крокодил» Ак-Довуракта чоруп тур» деп хана парадлаанын рамасы (паркомуну, профсоюздини постройкомунун органы) эртеки чы-лын хөп-хөнертен чиккен. Оон ред-коллегияны база ажалдавастан, Ам арагалар, хөй-ийтинин көрүм-чүрү-мүн үрөөр, ажал шакы гөр ий-чангыч чалгаа кижилер «Крокодил-дин» шүгүмчүлелинде, шоодуулан чалдап алганында турарында ажал-дап турарлар.

Көскү агитацияны тудуг объекти-леринин бүгү участоктарына эки тургузуп ап болурунун бүгү-де арга-лары Ак-Довуракта партия организа-цияларында бар. Материалдык чүгү-дөр, бедиң мергежилди, уран-шевер бижир, чүрүк кижилер мында-дыр. Күчүлүг техника болгаш мергежилди кадрлар-даа мында мөөнөттинген. Партия-политиктиг ажалдакчы кижиниң мерген болуру чүдөл дөргө бедиң бүдүрүлгө көргүзүлери, мурнакчы кижилердин өрөнири, оларын дуржулгаларын өскөдөргө негедерип болур. Ону боттандыра-ла хамыктын мурнула эки органи-застван тургускан көскү агитацияга дааныр херек. Көскү агитацияны паркомунун чамдык удурткучу ажал-дакчылары, партия эге организация-ларын секретарлары чеди үзе-лей көрөйин турары мын өвөс.

Көскү агитацияны эр-не бүдүрүп кезектеринге чедир чалтап көөр дугайында бистин партияныстын Төп Комитети 1921 чылда-ла бүгү пар-тия организацияларына чагаазына мынчаар айтыкан: «...1) Көскү агитацияны чонун эр-не хөй чыгыр чөринге тургулар, 2) «а-ла-чаз» болгаш өскө-даа чүдөлдөргө камгалаар, 3) хүн удуу талага тургузуп болбас, 4) бижик кылдыр чыштырар, 5) самбыралын азы стөндүн шадөөн бө? Бо бүгү номчукчуларга таарым-чалык болган бө дөринге кичээл-чег салыр».

Партия организацияны көскү агитация хуш бүрүнү кичээлгеи салыр дугаладыгы, ол ажалга хөй-ийтинин күжүн, ылангыч чурукчуларын, башкыларын, инженерлерин, мастерлерин, клубтар, библиоте-калар ажалдакчыларын хаара тудуп ажалдап журулау. Мындагыр Ак-Довуракта бөр дээрин чугааюк.

Т. ТАЛГАНЧИ,
«Шынын» көөр.

Онза чугула тудугдан

Ажылдаарынче, өрөнеринче чалап тур бис!

Ак-Довурантын даг-дүгү — Бүгү-эйлелдин комсомолчу онза чугула шалыпчы тудуу болуру бийлигди болгай. Ында хөй санның тудуу эр-темингер, яны-бүрү мергежилди ажалчынар ажалдап турарлар.

Амгы үеде бо тудугта дашчылар, бетончулар, шукатуручулар, малярлар, столярлар, электриктер, крановщиктер, арматуручулар болгаш өскө-да мергежилди ажалчылар негетинип тур-дар.

Мында ажалдап турар кижилер кол шалы-ның кырынга 30 хууну немей алып, кылып турар ажалчынын кирези-биле тускай хелти ап турар. Бөт ажалчынар бүрүн орун, дөңзө бар нийти чурттага бажынынга (бир комнатага 4—5 кижи) чурттаар. Бистин тудууус чаз кээп турар кижилерге аңаа чедир кээриниң орук шувелин тепер берип турар. Совет Армиядан халашкаш, бо тудугта келген шериглер онза чигелдени ап турарлар. Шеригден келгеннерге орун чарылганын бээринден амыда, кижи бүрүзүңге эгиткимес дуза кылдыр 60 рубльди база бээр. Шеригден халашканын өгөлөп алып, хууда бажың тудуп алып азы өскө-да хергелелиңге өөлүндө бугун чартык чыл дургузунда тепер бээр кылдыр чазынын ап болур. Ол-ла кижилерге ажалдап турарынын баштайгы ийи чылымын дургузунда өг-бүлөзиниң иштин, эт-сөвин бодун-га экиеп алырынын чарылганын тепер бээр болгаш өскө-даа чигелделерин көргүзөр.

Тудугта ажалдап турарлар ажалдап, чурттаарында аңыда өрөнип база болур. Ак-Довуракта индустриалдык тудугунун кезээки техникуму ажалдап турар. Өрөдип-дегенде хуусаазы 4 чыл. Ынчаарга доосан ортумак азы долу эвөс орту-ман эртемниң кижилер боттарынын нийти били-ниниң кирезин барымдаалап, техникумунуң ийги-к, үшүк нурузуна дөрөан кире берип база болулар. Ынчангаш ындыг кижилер 2—2,5 чыл дургузунда «техник-тудугчу» деп тускай мерге-жилдиң күрүнө дипломун ап болулар.

Ак-Довуракта ажалчы аныяктарын кезээки шөлөзө база бар. Ол шөлө аныяктары бөдүүн-чүткен программа эзууга өрөдип турар. Эге, долу эвөс ортумак база ортумак эртем чөк кижилер ортумак эртемни он шөлөга өрөнип тургаш чедип алып.

Бистин суурувуста өрөдип-деген комбинаты бар. Ол чыл дургузунда ажалдаар болгаш кижилерини яны-бүрү ажалчы мергежилдерге (крановщик, дашчы, ылангыч, шукатуручу-малярны, столяр, бетончу, опалубщик болгаш өскө-даа ийги мер-

гежилдерге) бүдүрүлгө ажалдаптышаан өрө-дип турар. Устунде мергежилдерден кым каймы өрөнип алыксаарлы, ону аңаа ол 3 ай иш-тинде өрөнгөш алып.

Музыкага ынакшылдыкларга азы хөгжүмчү болуусуларга бистин суурувуста музыка шөлө-зө база ажалдап турар.

Комсомолчуларын, некижун эвөс аныяктарын болгаш ылангыч Совет Армиядан халашкан шериглерин Бүгү-эйлелдин комсомолчу онза чугу-ла шалыпчы тудуунга кээп ажалдаарынын, өрө-неринче «Тыва даг-дүгү» комбинаттын тудуг эр-гелели чалап тур!

Ак-Довуран суурга кээп ажалдаарынче, өрө-неринче силерни база натап чаладымыс, эргим өнүктөр!

В. САМБА,

«Тыва даг-дүгү» тудугунуң начальнигиниң кадрлар талазы-биле ораалкычы.

Чаа ажалчынар кээп турлар

СЭКП обкомунун бөрөзунун доктаамалы эзу-угар «Тыва даг-дүгү» комбинаттын тудууда бистин республиканың райондарында чаа ажалчынар хүнүн-не кээп турар. Оон иштиде чүгүлө Барыни-Хемчиң райондан 73 комсомол-чу-аныяктар тудугта ажалдап эгелей бергенер. Ол болза келир үеде Тывага аар индустрияны эзулуг кадр ажалчыларын-дыр.

ЧУРУНТА: «Төдө» совхозтан келген (он тала-зында солагай талазынче) комсомолчулар Таса Чамыян, Иргит Кара-кыс олар 10 классты доос-каш, тудугта ажалдаар күзелин илереткенер.

Фото Т. Толошүү.

Улуг Октябрының 46 чыл оюнга

Күчүлүг холларынч чокка чаа ажалдаа киригени — Улуг-Хемниң дөңгөрү бетон көвүрүтүп чанында, каш-ла бажым черде 26 дугаар квартал-дың хөй каат чурттага бажынар хун бүрүдө көүлөп, бедиң үнүп тур-дар.

Бо тудугта 48 квартиралык болгаш 30 квартиралык ийи бажың холдан үнгөн. Комиссия чокка чаа хулаан алган. База бир 48 квартиралык бажыңнырны октябрь 30-де, 30 квартиралык бажыңны ноябрь 30-де дара-лаштыр ажалдаа кирир.

Мында Николай Васильевич Виноградова удуртурган коммунисттик күш-ажыл бригадалы мурнуку одуруга чоруп турар. Олар Улуг Октябры-ның күш-ажылчы эгелөөнө киргеш 46 квартиралык бажыңны ажалдаа кирир кылдыр база бир ийи хөмөөдөй бажыңны тудуп, бажыңни иштиги дериглерин кылдыр бригадала шөлөлдө бээр соругуны салганар.

Бо бригада ам 30 квартиралык бажыңны тударын планнап алган. Ол объектиниң таван салыр чери кызып дооскан.

Николайның бригадалы бо кварталга ажалдап киргенинде эгелөөн бир бажыңны шуут ажалдаа кирир кылдыр дугааган. Одалга систе-мазы кылдырны белек чурттактыңа кирип эгелээр.

Мурнунда тудуп турар чурттага бажыңнарына болаарга бо, чуртта-га бажыңнарында чаа чүс—амгы үс хаммаан чок келир үени, чонуну культурлук негедезин хандыр соруга-биле дүүштүр кылып турар. Кажан Кызылга телевидение тургустуна бээр үеде телевиорну саткаш чүгүлө улаптар кылдыр квартираларда оларын улаар черлерин болгаш ол бажыңнарын кырда антенналарын тургусулаан.

Эртеки айның бүдүрүлгө планын бо бригада 129 хуу күсөткен. Олар ам Октябры мурнуунуң социалисттик чарымын хуусаа бетимде күсөдир дээш чүткүлүг ажалдап турар.

ЧРУКТА: эш Виноградова удуртурган коммунисттик күш-ажыл бри-гадалының эржиңгирери.

Фото А. СОДУНАМНЫ.

МАЛГА ЧЕМНЕРНИ БҮРҮН БЕЛЕТКЭЭР

Мурнакчы бригада

КОЧЕТОВА. (Телефон-биле). Тан-ды районда «Коммунизмниң хереди» колхоз ситен белеткөөр планын ам 73 хуу күсөткен азы 1200 тонна-нын болуп сарааттаан. Бо талазы-биле С. Ойдулааның удурткаы брига-даның эки ажалын демдегээр чү-гула.

Ол бригадала 6 аят машиназын болгаш 8 аят дырбайзын быгыл-дап турган. Ону бүдүрүчүлүг ажалдаптышаан, машинага кестин-мес, үзүкү эки чердерин ситенип ажал алырынга хол херекселерин калбаа хергелеп турган. Чамдык хүннерде хол кадырыг кижилер 50 чедип турган.

Күш-ажылды шын организастван-нынын уламчында эш Ойдулааның бригадалы 500 тонна ситен белет-кээр хүдөөлгөни 505 тонна кылдыр күсөткен. Олар ам-даа 30 тонна ситен белеткөөрнү хүдөөлгөн. Брига-дала ийи мурнуула Улуг-Алаачы турган; ам Борбак-Хараганда келген. Ажал-иш улам хайгынып турар.

«Коммунизмниң хереди» кездө ажал-агыл артелинин колхозчулары ситос белеткөөн база эки органи-застван турар. Бо хүннерде 4000 тонна ситосу салган, ол болза шу-ту кукуруза массасы.

Болжол 780 гектарга олурткан кукурузанын гектардан орту-маа-биле 50 центнер ногаан массаны ажаап алган. Бо чылдын байдалына ол багай өвөс, а чамдык участоктарын көргүзүп оон ыракта бедиң болган. Чөжөө, эш Комбужан-тын эвөсөү 150 гектарны гектар бүрүзүндө 200 центнер ногаан массаны алган.

Сиген кезилдези ургулулеп турар

Улуг-Хем районда «Найрала» совхозунуң Кара-Тал салбары бо чы-лым 576 тонна ситен белеткөөр оонадалык. Сентябрь 20-ге чедир 425 тонна ситен белеткөөн болгаш план 73 хуу күсөткенген. Артак 150 тоннаы белеткөөн алып даш ситен кезилдези ургулулеп тур-дар.

Мал чемнеринин белеткөөн чамдык малчынар идеялыг кири-жиш турар. Ылангыч малчы Х. Сүктөр 10 тонна ситени белеткөөн күсөткен. Олар ам-даа 30 тонна ситен белеткөөрнү хүдөөлгөн. Брига-дала ийи мурнуула Улуг-Алаачы турган; ам Борбак-Хараганда келген. Ажал-иш улам хайгынып турар.

«Коммунизмниң хереди» кездө ажал-агыл артелинин колхозчулары ситос белеткөөн база эки органи-застван турар. Бо хүннерде 4000 тонна ситосу салган, ол болза шу-ту кукуруза массасы.

Болжол 780 гектарга олурткан кукурузанын гектардан орту-маа-биле 50 центнер ногаан массаны ажаап алган. Бо чылдын байдалына ол багай өвөс, а чамдык участоктарын көргүзүп оон ыракта бедиң болган. Чөжөө, эш Комбужан-тын эвөсөү 150 гектарны гектар бүрүзүндө 200 центнер ногаан массаны алган.

НИИТИНИҢ МАЛЫНГА 9500 ЦЕНТНЕР КУКУРУЗА

ЧАДАНА. (Телефон-биле). Мал-чыга четтир, эки холдулук чедип чогуур «Йүндө белеткөөн алган ажал-агылдарга кыштын айлары корун-чугу эвөс. Чөөн-Хемчик районда «Большевик» колхозунуң малчына-ры ситен болгаш ситос белеткөөн улам калбартып турар.

Бо чылдын ситениниң үзүкү орай-таан болжаок, техниканы чөп ажыгылышаан, мал чеми белеткөө-ринге күштү шын организастван-нынын чүгүлөп турар.

Малчынарны ортуунга медицина, ары-шевер талазы-биле тамы-дылга ажалын чорудары негетинип турар. Чаа бажынарда чурттап бер-ген чамдык малчынар ары-шевер-нин чүрүмун салгайын турар чүдөлдөр бар. Медицина ажалдакчылары мал-чынарга ургулчу барып турарын, аарыг кижилерин эмөөр-биле чер-гелештир медицина талазы-биле та-йылдыр ажалын калбартырны пар-ком чугула деп санаан.

Малчынар ам удаас кыштагалар-ге көжүп чурттарлар. Оларын амдыралынга, культуразына болгаш кадымылынга чугула херектиг чүдүлдерин белеп тургузары ажал-агылдарын удурткучуларын хү-дөөлгөни болур. Лекцияларын, бесе-даларын чорударынын, садгы, меди-цина ажалдакчыларын малчынар-га бажынын тускай графинин тургусулаш, оон күсөдөзүн доктаа-мал хынаан турарын парком шик-тирээп.

Эки организаствар

САРЫГ-СӨЙ. (Телефон-биле). Каа-Хем районун ажал-агылдары ний-тинин малыга ситен белеткөөр пла-нын 44,5 хуу, ситос салымшынын 44,4 хуу күсөткен. Ажал-херекти эки организастван, мурнакчыларын удуртуулан бүгү-ийтинин кылдыр калбартан болза, көргүзүп амгы-зындан ыракта бедиң болуп турган.

«Тийлеге» колхоз (даргаам эш Зайцев, парторганизация секретары эш Гаазыри) 7380 тонна ситен белеткөөр планында 750 тоннаны ажал белеткөөн. Ол ышкан 738 тонна ситосу салган. Ленин аттыг колхозта байлаа бажы багай өвөс: ситен белеткөөрин 68 хуу, ситос салымшынын 67 хуу күсөткен.

Малчынарның амыдыралынче ам-даа кичээлгеи салыр

Малчынарның амыдыралы-чурттагалы экижидер талазы-биле калдыг хөмөөдөр боттандырып келген дугайында «Улуг-Хал» совхозунуң пар-комунун секретары эш Дугур-Серен-нин илеткелин Улуг-Хем паркомунуң бөрөзунга дыннап чугаалашкан болгаш ол айтырыг дугайында чогуур шийтилерин үндүргөн.

Парком болгаш дирекция малчы-нарның амыдыралын экижидеринче улаптыр чамдык ажалдарын кыл-ган дээрин паркомунуң бөрөзү дем-дегелен. Совхоз бо чылдын бирөөн-ге-ле ийи аал ишти чурттаар 22 чурттага бажынарнын тудар тур-гаш, 14-тү тудуп, ажалдаа кири-ген.

Сенек участогунда чунар бажың тудуунга. Беш сүт-бараан фермала-рынның 3-жүн электржиктен, 2-ин радио жуткан. Бир хойжы бригаданың төвүндө электри чырымы кириген, Сенекте малчынарны быжырган хаб-биле хандыр дөңзө хаб хаб-биле быжырар черин тургускан болгаш чунар бажыны база туткан. Чамдык эвөс хөй малчынарнын чурттага бажынарнын сертеп турар. Совхозун тудугулар каймынга-да 100 баш хойга 2 хөй кажааны, 200 инеке бир кажааны, 1200 баш ха-ван кирер кажааны, Сенекте кыр-гымада пунктун туткан. Ийи агит-

Пропандистер диннары

Республиканың пропандистер-нин семинары Кызыл хоорайга ийи хүн ургулчулук.

Ол семинарга пар-комнар секретарларынын ораал-кычылар, паркомнарны идеология калдыктерин эргелектеринин ораалкылары, партия-чырымыш-нын кабинеттеринин эргелекчилери, методиктиг чөвүлдеринин удурт-кучулары «Бийли» нийтелинин ра-йоннар салбарларынын харымсал-галык секретарлары киришкен.

Оон киржичилери элөөн каш илеткелдерин болгаш лекцияларын дыннаан: СЭКП обкомунун секретары К. С. Шойгунов «Улус ажал-агылынын 1963 чылдагы планынын күсөлдөзүн канчалар чоруп тура-ры болгаш идеология ажалын эөл-чегли орулгаларынын дугайы», СЭКП ТБ-нын лекторлар бөдүнуң кежиңгиренини—А. Д. Вислюков-тун «Кылдаттың компартиянын удурткучуларын чарылдырчыч үгүлгелерин», И. И. Кропотова-ны «Бүгү-делегей байдалын дугайында», А. П. Мирошниковту «Удуулашык ийи системанын кү-рүлелеринин тайбыч кожа-хөлбө до-гунулашыкын болгаш идеология до-мисел» деп темалары лекцияларын улау кичээлгеи-биле дыннаан.

Семинарын түндө кезеде сек-циялар азы-биле СЭКП төвүгүн, политкомитетин болгаш тодаргай экономиканы, философияны, этика-ны, эстетиканы, амгы байлаа болгаш делегей харылааларын өрөниринин талазы-биле кичээлдер болган. Сек-циялыг кичээлдерин СЭКП ТБ-нын лекторлар бөдүнуң кежиңгирени удурутп эрттерген.

В. БЫШТАН-ООЛ.

* Партия чырыдышынынга белеткел. * Ак-Довуранче чалап тур. * Улуг Октябрыга уткуш-тур. * Малга чемнерни хөйну белеткээр.

ЭРТЕМДЕ БОЛГАШ ТЕХНИКАДА ЧАА ЧҮҮЛДӨР

ТАРААНЫ САВА ЧОКМА АЖААП ШЫГЖААРЫ

Тарааны сава чокма ажаап шыгжаарынын болгаш сөөртүрүнүн арганын тараа болгаш оюн продуктуларын болжазырадыш кыларынын Бүгү-эвиле эртемишчилел институту болгаш Гипроагропроект институтунун эртемденери ажаап шыгжааннар. Моон мурунда даганын шоодайларга кадагалат, хергедектерге база шоодайларга чедир берип турган. Ам чамдык тараа заводтарында даганын чадагый байдалда ажаап турар чыраар чөллөрү бар. А аңа даганын дүмдү баксыраатын дээр, агаар дамды кырап турар. Дамчын кирген агаарнын дузасы-биле даганын ажык эвес хевирлиг чүгү машиналарынче хергедезин биле куттуна бээр. Ол чүк машиналар куттулган даганын хергедекчилерге ыңай-бээр даганын ажаап турар.

Тарааны сава чокма ажаап шыгжаарынын бо чаа арганын күш-ажылдын бугуруучулугун үндөт катат бедиктен. Мындык бол-бастын арганы чок. Ам чүк чүдүрүчүлүгүнүн аар күш-ажылы долгуу-биле узуктатканын турар болгаш. Бо чаа арга улус аймагында улук кампалтаны берип турар.

Тарааны сава чокма ажаап шыгжаарынын арганы Москвадан, Минскин, Бакунд болгаш еске-даа хоорайларын чамдык тараа заводтарында ажыгатынган.

ТАРААНЫ КЫСТЫРГАН АГААР КУЖУ-БИЛЕ КУРГАДЫП ТУРАР

Белорусиянын эртемдер Академиянын чыгык болгаш Массолуштуула институтунун эртемденеринин чогадыш кылганын тускай кургадылга херексел даганын бедик шынарды кургадып турар. Ол азын-бүрү тарааларын 14-тен 35 хуу шыктып турда база кургадып шыдаар. Аңа кургадылга херекселдерге 2 — 3 хуу шыктып тараанын кургадып.

Бо аппарат ыңай-бээр хөдөлбөшүн, тараанын шимчедип турар, секириде дүргени 20 метр-хоодайларда дамчыткан — кыстырган илги агаарын дузасы-биле ажыдап турар. Хлебти быжыраарын эргежок чүгүла шынарларын бирээни — клейковинанын уренинче кургадылга херекселдин ажыдагы шалтыктавайн турар.

ДЕНЗИЛЗӨР АВТОМАТ

Тараа чүдүргөн автомашинанын чүгү дензилээр тургузар эвес, а харын оң түнделин саазыкка бижири озагай херекселди Шенделе машиналарын, массаны азын-бүрү аргалар болгаш херекселдер-биле хемчөөринин эртемшичилел болгаш конструктор институтунун (НИКИИМ) конструкторлары чогадыш кылганын. Ол херексел автомашиналар дензилээр дензилерде бижигатынган. Бир тускай херексел оң кудурту механизм-биле тудуштуруп турар. Дензинин электромеханиктиг импульстарын дузасы-биле айтып турар айтыр согун чүктүтүн түнделин бижиш ап турар херексел дамчыдып бээр.

Ынчангаш дензилээр кижинин ролин улук эвес ашпарт күссөдип турар. Ам автомашинна чолаачылары чүктүтүн түнделин бижиш саазынна манай, шүүдөвейн турарлар.

Хоочун дарган

Улуг-Хем районун «Улуг-Хал» совхозунун дарганы К. Кара-оол 16 харымында-ла дарганнаар ажыгатып сундугту эгелен. 1936 чылдан бээр саваарга, ол 27 чыл иштинде дарганнаар келген. Ынчангаш К. Кара-оол бөдүнү бүтү күш-ажылы чыдарып бугурулгенин бир чүгүла мергежилдинге — дарганнаар ажыгата бараалгатынган ол-дур.

Эл баштай — 1936 чылда «УТБА 25 чымы» совхозка, оон соонда бугурулга хереклеринге дарганнаар чораян. 1962 чылдан бээр «Улуг-Хал» совхозунун дарганы болуп ажыдап турар. Дарганнаар дээрге белен эвес ажыл, аңа куженишкни болгаш уран-шевер мергежил негетинер.

Ажылдын бо чүгүла участогунга Кара-оол дарганнын үр чыдарда

К. УРАНГАЙ.

ДУРЖУГАЛЫГ БИБЛИОТЕКАРЬ

«Межегей» совхозун Кара-Булу салбырынның библиотека эргелекчизи Нина Семеновна Ладина районда эң дээр библиотека ажыдакчыларынын бирээни. Ол библиотекага ады чыл ажыгатып келген. Ол чылдарында Н. С. Ладина чонун ортунда агитас-массалыг ажылы чорудуп, номчукуларын улук соруургал-биле бөдүнче хаара тудуп ап шыдаан.

Библиотека бажыны бичеке-ла болза, оңу номчукуларга дыкка тараарымчалыг кылдыр жумуш тургуска. Номнар, солуннар, журналдар кезеде чүрүм-чыскаалдыг, плакаттарын чоксу херектерге аксылаан. Кирген кижинин сеткиди ханын, чүрүм-чыскаалдыг номнарын, солуннарын номчуп тургускаан кээр.

Библиотеканын иштинде механизаторларга, саанчыларга, малчыларга, башкыларга хамаарышпа номнарын түтүрүлгө дайылап бажыш, делген салган.

Суурну картанын чураш, бажып бугурунда каш номчуку барын, каш кижин номчугуайн турарын демдегеп кылган.

Агитатор бөдүнүндө совхозун мурнакчыларынын арга-дуржулаганын бижиш альбомун делген салганын дыкка солун. Ол-ла бугула салбырынның механизаторларынын хулаалаларын бижиш көргүскен, оңу беш конгаш-ла түднөп үндүрүп турар.

Библиотеканын мурнакчы номчукуларынын аттарын үртүлүч болде-тенге үндүрүп турар.

Ладина чүгүе библиотека ажыды-биле кымыгаарлаткымайн турар. Хөй-ниитинин ажылыга ол кезеде бири одуругта. Кежер библиотеканы бригадаларда, фермаларда организастаан, лекция, бещеланы үртүлүч чорудуп турар.

Ладина библиотеканын септелезин, кыжын озаар ыжын бөлу кыган жип турган, бүрүн белеткеп алган.

Д. ДАНЗЫН-ООЛ.

Липецк область. «Пушкинский» совхоз Добринскийн бугурулга эргелекчизи чигир сөккеланын механизастыг ажаап алышынын бир дугарында эгелен. Механизаторлар Алексей Свирчков биле Владимир Борозин олар сөккеланы алдарыг кубань сөккелов В. Светличныйн аргасы-биле тарып эстүргөн. Совхозта 250 гектар черинч гектар бугузу 250 амыг центнер дазылды берип турар. ЧУРУКТА: механизаторлар А. Свирчков (солгай талазында) биле В. Борозин сөккел ажаап алышынындында. Сөккел ажаап алып комбайн-биле олар 2,4 гектар норманын орнунда ээлчегде 4 — 4,5 гектары ажаап ап турарлар.

СЭТА-ның фотехрониказы.

Таарымчалыг байдалды тургузар

Эштер Мирчин, Оолакай бо силерге хамааржыр

Торгалыг колхоз экономика талазы-биле өтүр районда эңне улук ажы-агый. Чогайын, Дус-Дагын, Төртүнүн, Чалзатынын, Сарыг-Хөлдүн, Ак-Чыраанын делгем оларарында муң-муң баш малдар чалты берген олттап чорудулар. Шап ында чурттан, ажыдап турар кижилер боттарынын онашкан ажылы дээр кара-кызыл, уйгучыды чок, ак-сеткилдг ажыдап турарлар. Шап ол колхозтун бугу малчынарынның аалдарын кезирине бир недела бешин чедипшес. Одар бугуру-ле эки олт-ситенинг, дус-кужруу, сугаттыг.

Колхозтун Ак-Чыраада сут-бараан фермазы алыр, кас, өдүрөк дөш каш чүзү куштар хөдөлгө даганын хөдөлгө кылдында турар турар. Ола чок-казынын олт-ситенин канчаар оңу, инек мал шуут-ла эштин чүе.

— Бо чаа хонашка кээп хонгани-выс соонда инектерини суд-даа аажок барды — деп, саанчы Тумат Кунземза чүгалады.

Сөөлү үеде мында инек бугуру-ден бугун чартык литр сутту немей ап турар болду. Ол ферма боттарынын сут саалдынын талазы-биле

бо чылдык планын хуусаа бетинде кууседир каныды-даа чигини чок. Ол дугайын саанчылар боттарынын саалды-биле бугурудип турарлар. Чикээ, саанчы Тумат Кунземза бир инекке онаштыр 1000 амыг литр сутту саап алган, комсомолчу саанчы кыстар Белекмаз Базыр-оол, Кыргыс Кызыл-турт болгаш ескелер-даа хөдөлгө кылдыр болуп, боттарынга быжыгатынган инектерини бирээнден-не 900 — 950 литр сутту саап алгылаан.

Чаа-Суурну үстү чарымында база инектери бар. Оон эргелекчизи коммунист Даваажан. Ол аңа СЭКП ТК-ның март Пленумунун шипиринге сөрүк кирген, маңа ажылаары-биле белен. Оон улауруп турар фермазы коммунист күш-ажылыны деп ат дөш демекшиг турар.

— Бистин фермада ажыл-ишке кезе, шалты, амыдырал-чуртталгазына улгетериг чоруун көргүзүп турар. Төлтөп, маңа-шынарамы саанчылар хөй — деп, Семен Мутурович Даваажан бичке чүгалады.

Шынап-ла мында каныг кайтамчык күш-ажылы кижилер чок дээр. Комсомолчу саанчылар Алчымаз Сагды, Тюлюш Чогаймы, Тазар Дежик болган оон-даа ескелер сут саап алырынын талазы-биле чыда алган социалистг хулаалаларын күссөдир чыгай берген болдулар.

Сарыг-Хөлдө ситен белеткеп турар колхозчуларга база чораян бис. Мында кайтамчык-ла чаагай, терен ситен бар болду. Мында чүгүе «Торгалыг» колхозтун ситенчилери ажыдап турар эвес. Солчурда «Коммунистг өрүк» совхоз база-ла ситен белеткеп турар. Чеже-даа колхоз болза мында хөй ситенин кайын черле шуштуруп кезип төдөр. Өвүрүнү удуруткучуларынын «Бисте бо чылын ситен багай үнген, ситен кезер планымысты күссөдир берге-ле боор» деп турганын сактып келгеш, кижин харын кайгаар чүе болду. Мал чөмүни белеткелине база-ла кайтамчык кезе, шалтып кижилер ажыдап турар.

Торгалыг колхозтун колхозчулары партиянын, чазактын салган сорулгаларын күссөдир дөш хун бүрү-ле күш-ажылы чедипширини амыдыралга боттадырлар ажыл «Торгалыг» колхозта амыдаа дээр кончуг кошкан. Колхоз баштаар чери (даргазы эш Мирчин), партия комитети (секретары эш Оолакай) кижилер-биле ажылы эргижирөөн метод сугуар чорудуп турар. Малчынарын, саанчыларын, хонунун ажыл-ишчилеринин ажыдаарынга таарымчалыг байдалды тургускаан.

Колхозчулар ортузунда культурамалдык делги кижилеринин

Тес-Хем районун «Коммунизм че орук» колхозунун хойжузу, район Советинин депутаты коммунист Кыргыз Чигжит бо чылык төрөгөн 420 хойнун хураганын бурун камгалап алган. Ол дээрге оң хой ажылында ажыдаан оң ийи дугаар чылынын дүжүдү-дур.

Чурукта: хойжу К. Чигжит.

АК-КӨН

Чечен

Алар-Теш артынын кырынга көргө Тагды-Уулаын бедик саанчыларын улук чинге болуп бады келген Чадаана хем, Чөөн-Хөм-чиктин тараалак ховулары, делгем оларларын шаттары, шынаалары, азын-бүрү хевирлиг улук, биче даглар көстүп келген. Чазын бо ховулар чер-чери-биле кара тевис апарып, чер чарган тракторларын көргө чаңгыс черде шимчөвейн турганзыг кылдыр сагындырар, чазын ол ховулар чигир-погаан өр-биле шыттынш алган, оожум-шөтсөн апаргылаан чыткылаар, күзүн алдын саарыг хууугулай бээр, ужу-кыдым өл-бо талыг дагаларын, улук тайгаларын эдөөнде барып үскүдөн, дүжүт аразында шымын бергилзөн чоруур хову корабльдеринден тараа дажып өөрткөн машиналарын көргө чүлүк үеинде амдан-сүүзүнүг чөмшн дажып, каржыл-солчул маннашкан кымыскактар-ла. Суурларын бажычлары от хааржактары дег бичин көстүп тургулаар. Делгем олардыг шаттарда, дагаларда, Чадаана хөмшн унууда шынааларда кодан-кодан малдар. Чер кырында ол-ла хамык хайныккан амыдыралды күрүч чорурга дээрже кадурлау үнү келир чыгаан чүе дег кылдыр сагындырар. «Совет комсавтар дээрин дүндүн дөшкөн, делегейин чонун кайгаткан, ам эң чок планетаже күчүлүг совет техниканы салып үндүрүкенин, оң иштинде чоруур комсавтын ат-фамлиязын, адазынын адын бир-ле дугаарында радио дамчыштыр дындал келир хун ырак эвес боор, кажан-бир шагда бистин үстүвүсте планеталарга амдырал баз-ла хайныга бээр». Бо бодалдар ужудукчунун бугу сагыш-сеткини, мага-бохун долдуурупкан.

Күчүлүг Улуг-Хемге барып каттыжып кирип чыдар Хемчиктин ол чарымында, оон хой кадарып өдөрлөп, Хөр-Тайга көстүп келди чылдар бурунгаар-ла ол тараа хой кадарып чораш дээрде раан ээрже көргөн, «кижи чазар ужуштар турган чүе» мен та кайын-бээр ужул кедим ыйнаан» деп оон-даа хууугаазын бодалдар оңу дүрү чораян. Бөгүн ол ам ээрде далайты бөдөн, ак-көк дээр гөмшпче шымын берген, бөчөрүр самолёдуна хөй чүгүлүк рүш, пассажирлерин одурутуп Хемчик хемче харап алгылап тайгаларын баарында суурда шкөлага өөрөңп кире ва бижиштиң альфавиди үжүктөрүн танып, саннын кызыр аргаларын өөрөңп кыдыр билгиче каракты ажыткан, ашак оглуно дээрже ужул кижин бөлу бөорин кажан-вайн чораян, мындык бодал жымга-даа, дүжүңгө-даа «Ада көрбөзүнн оглу көр» ол-дур ийи.

Куулар Чимитович бол самолётту чорутуу дырынын команданын да олурган дуалакчызын каапкан. Хырлбас, чүгүлөүкүлүк каан херетти «кушт» Булак ховузуна төнгөн ужуледи чорутуу чавызын беркан. Чадаана хоорайнын кээ аэродромга хондуруттарга өрөөн районун харытпадызынын почта дажыыр машинап келген.

— Самолётту бир-ле дүжүкөргөн шөдүм бо-дур— дигедалакты ужудукчу экинче

